

FILOZOFIA POLSKA NA TLE FILOZOFII EUROPEJSKIEJ W XX W.

Sprawozdanie z konferencji naukowej zorganizowanej w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie

W dniach 24 i 25. października 2013 r. Zakład Filozofii Instytutu Filozofii, Socjologii i Psychologii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie zorganizował konferencję: *Filozofia polska na tle filozofii europejskiej w XX w.* Osiem wykładów wypełniło pierwszą część w ramach obrad plenarnych, a szesnaście komunikatów wygłoszono w ramach dwóch sekcji tematycznych. Drugiego dnia dziewiętnaście wystąpień przyjęło także formę obrad w dwóch równoległych sekcjach tematycznych. Z uwagi na takie bogactwo tematyczne i sporą liczbę prelegentów częstochowskiej konferencji sprawozdanie zostanie ograniczone do krótkiego zasygnalizowania prelekcji w ramach wykładów plenarnych oraz programu całej konferencji.

Otwarcia konferencji dokonał dziekan Wydziału Nauk Społecznych, dr hab. prof. Romuald Derbis, który powitał wszystkich gości oraz bezpośrednich organizatorów, następnie oddał głos dyrektorowi Instytutu Filozofii, Socjologii i Psychologii drowi Adamowi Olechowi, który z kolei podziękował władzom Wydziału za udzielone wsparcie przy organizacji konferencji i poprosił o zabranie głosu kierownika Zakładu Filozofii prof. Andrzeja Zalewskiego. Prof. Zalewski podziękował za bezpośrednie zaangażowanie w przygotowaniu dwudniowej konferencji drowi Maciejowi Woźniczce, kończąc swoje wystąpienie życzył wszystkim uczestnikom owocnych obrad.

Prowadzenie pierwszej części obrad plenarnych objął dr hab. Paweł Polak, a drugiej części prof. Andrzej Zalewski. Pierwszy wykład, prof. Romana Darowskiego *SJ Wkład Polaków do myśli filozoficznej na świecie w XX wieku*, w zastępstwie Autora przedstawiła mgr Wanda Plich. Z jego treści wynikało, że polska filozofia dobrze się rozwijała w minionym XX wieku. Zwłaszcza polska szkoła logiczna, tzw. Szkoła Lwowsko-Warszawska, której założycielem był Kazimierz Twardowski, a głównymi przedstawicielami Łukasiewicz, Tarski, Leśniewski oraz Ajdukiewicz, który zostawił bogaty dorobek w dziedzinie logicznej teorii języka, semantyki logicznej i analizy problematyki teoriopoznawczej. Wpłynął także na rozwój niektórych poglądów Koła Wiedeńskiego. Z kolei Tadeusz Kotarbiński był znany głównie dzięki swej prakseologii. Jego *Traktat o dobrej robocie*, przetłumaczony na język angielski, od razu zdobył dużą popularność za granicą.

Tradycje tej szkoły kontynuowali i kontynuują m.in.: Bogusław Wolniewicz, Edward Nieznański, Jerzy Perzanowski i Jan Woleński. Przedstawicielem fenomenologii w Polsce, który zyskał sławę światową, jest Roman Ingarden. W świecie najbardziej znane i cenione są jego osiągnięcia w dziedzinie estetyki. Anna Teresa Tymieniecka, uczennica Ingardena, stworzyła nową odmianę fenomenologii, zwaną „fenomenologią życia i twórczej ludzkiej kondycji”. Wydała kilkanaście książek w języku angielskim. Ks. Robert Sokolowski, Amerykanin polskiego pochodzenia, jest uważany w USA za najwybitniejszego fenomenologa żyjącego na przełomie XX i XXI wieku. W Europie znany jest nurt o nazwie tomizm egzystencjalny. Czołowym przedstawicielem tego nurtu jest Mieczysław A. Krapiec OP, autor wielu dzieł, tłumaczonych na obce języki. Inni przedstawiciele tego nurtu to: Stefan Świeżawski, Jerzy Kalinowski, ks. Stanisław

Kamiński, s. Zofia J. Zdybicka USJK, Antoni B. Stępień, ks. Stanisław Kowalczyk. Filozofia marksistowska w wydaniu polskim była stosunkowo liberalna i w pewnej mierze twórcza, wywierała też wpływ na inne kraje, zwłaszcza w Europie Wschodniej. Do najwybitniejszych przedstawicieli tego nurtu należą Adam Schaff i Marek Fritzsche. Spośród filozofów aktualnie żyjących na uwagę zasługują: Tadeusz Ślipko SJ, ks. Czesław Bartnik, Władysław Stróżewski, Stanisław Grygiel, ks. Michał Heller. Polakiem, który znacząco wpłynął na myśl filozoficzną na świecie, jest Karol Wojtyła. Wpływ ten dokonywał się m.in. dzięki autorytetowi, jakim się odznaczał po wyborze na stolicę Piotrową, jego dzieła zostały przełożone na wiele języków. Jest wybitnym przedstawicielem humanizmu i personalizmu chrześcijańskiego.

Dr hab. Grażyna Szumera (UŚ) w swoim wystąpieniu pt. *Zwolennicy psychologii narodów w myśli polskiej pierwszej połowy XX wieku* zaznaczyła, że w refleksji nad narodem można wyróżnić model kulturowy i model polityczny. W refleksji pierwszego typu kategorię narodu pojmowano jako kategorię psychologiczną, moralną, mistyczną, kulturowo-historyczną. Z kolei w drugim ujęciu kategorią narodu posługiwano się w kontekście analiz politycznych.

Trzecim prelegentem był dr hab. prof. UKSW Artur Andrzejuk. W wykładzie pt. *Filozofia na polskiej emigracji niepodległościowej w Wielkiej Brytanii (1940–1990)* stwierdził m.in., że na emigracji w drugiej połowie XX wieku Polacy z powodzeniem uprawiali filozofię o nachyleniu historycznym (historiofilozofię), ale też i spekulatywną. Głównie jednak filozofię pragmatyczną, społeczną i to w stopniu większym niż w samej Polsce.

Ostatni wykład pierwszej części obrad plenarnych wygłosił dr hab. prof. UZ Stefan Konstanczuk: *Z europejskiej perspektywy. Zbigniew Antoni Jordan jako historyk najnowszej filozofii polskiej*. Przybliżył dorobek emigracyjnego filozofa Zbigniewa Jordana, który w kraju był mało znany z tej racji, że działając m.in. w radiu Wolna Europa i wypowiadając się jako sowietolog był poddany cenzurze. Dużo publikował w języku angielskim, zajmował się Platonem, ale też i analizował dorobek Kotarbińskiego, Leśniewskiego, Tarskiego, przez co znacznie spopularyzował polską szkołę logiczną w krajach angielskojęzycznych.

Drugą część obrad plenarnych rozpoczął dr hab. Paweł Polak: *Polscy myśliciele wobec teorii względności w latach 1905–1925*. Akcentował, iż mocne wpływy filozofii niemieckiej w Polsce w pierwszych dekadach XX wieku przyczyniały się do popularyzacji teorii względności. Wymienił kilku znaczących autorów, którzy byli jej zwolennikami i prekursorami np. Huber, Zawirski, Zaręba.

Prof. Andrzej Zalewski przedstawił wykład dotyczący teorii filmu Romana Ingardena jako fragmentu ogólniejszej teorii dzieła sztuki. Przypomnił pierwszeństwo Ingardena (obok Marleau-Ponty'ego) w badaniach fenomenologicznych nad sztuką filmową. Wskazał na kluczowy charakter tej refleksji (obok teorii dzieła muzycznego) w badaniach nad teorią dzieła sztuki.

Dr hab. Andrzej Ciążela zaprezentował wykład *Miejsce „nowego humanizmu” Bogdana Suchodolskiego w panoramie polskiej i europejskiej myśli XX i XXI wieku*, w którym stwierdził, że obecny humanizm jest wielowątkowy, często odbiegający od pragmatyzmu. Bogdan Suchodolski był humanistą popularyzującym idee piękna, ładu moralnego, szlachetnych wzorów do naśladowania.

Ostatnie wystąpienie w ramach obrad plenarnych należało do dra hab. Marka Rembierza (UŚ): *Wzorce osobowe rzetelnego uprawiania i nauczania filozofii – z polskiej*

debaty metafizycznej. Prelegent zaapelował o uprawianie rzetelnej filozofii, pozabawionej werbalizmu, przyczynkarstwa i efekciarstwa. Ważne, żeby wzór dobrego filozofa łączył się z pokorą oraz autorefleksją.

W drugim dniu konferencji dr hab. prof. PAN Wiesław Wójcik wygłosił wykład pt. *Alternatywna wobec logicyzmu koncepcja filozofii matematyki w polskiej szkole logicznej.* Dotyczył on tzw. nowej logiki, która początkowo przez klasycznych filozofów była przyjmowana z rezerwą jako mało przydatna dla rozważań metafizycznych. Musiało upłynąć sporo czasu, aż owa nowa logika została uznana i zasymilowana w dyskursie prowadzonym przez klasyczną filozofię, tradycję humanistyczną (arystotelesowską).

Wystąpienia wygłoszone w sekcjach tematycznych przyjęły formę piętnastominutowych komunikatów.

SEKCJA I

Prowadzenie obrad: dr hab. Andrzej
Ciążęła

- dr Krzysztof Kędziora (IF UŁ); *Stanisław Brzozowski jako niewczesny myśliciel,*
- mgr Bogusław Meiksner (doktorant WNS UŚ); *Stanisława Brzozowskiego, Bolesława Micińskiego i Józefa Tischnera przyczynki do przyszłej filozofii człowieka,*
- dr Anna Kazimierczak-Kucharska (UKSW); *Oryginalność etyki perfekcjonistycznej Henryka Elzenberga na tle myślicieli polskich oraz europejskich,*
- mgr Ryszard Przybylski (Częstochowa); *Człowiek wobec siebie samego i Idei Międzyludzkiego w twórczości Witolda Gombrowicza,*

Dyskusja i przerwa kawowa

Prowadzenie obrad: dr hab. Stefan
Konstańczak

- mgr Michalina Kublicka (IF USz); *Między Bergsonem a Lévinasem. Inspiracje Barbary Skargi w koncepcji człowieka,*

SEKCJA II

Prowadzenie obrad: dr Adam Olech

- mgr Anna Gładkowska (UP JP II); *Drogi wiodące do poznania Boga i człowieka. Myśl filozoficzno-teologiczna Edyty Stein,*
- mgr Dorota Kutyla (doktorantka, IF UW); *Ku cywilizacji przyszłości – doświadczenie miasta w badaniach Floriana Znanieckiego,*
- mgr Sabina Prejsnar-Szatyńska (IF UJ); *Kulturalizm Floriana Znanieckiego i jego recepcja,*

Dyskusja i przerwa kawowa

Prowadzenie obrad: dr hab. Artur
Andrzejuk

- dr Adam Kubiak (IF Urz); *Pożytki z lokalności,*

- dr Magdalena Mruszczyk (UŚ); *Anny Teresy Tymienieckiej fenomenologia życia. Inspiracje*,
- dr Adam Dura (Wieluń) *Z badań nad sumieniem w polskiej i niemieckiej myśli filozoficznej przełomu XX i XXI wieku*,
- dr Anna Marek-Bieniasz (AJD); *Wkład filozofów polskich w rozwój ekofilozofii i etyki środowiskowej w drugiej połowie XX wieku*.
- dr Justyna Stecko (ZNH WZ PRz); *Problematyka zła w filozofii polskiej na przykładzie homo crudelis Mariana Zdziechowskiego*,
- student Bartosz Wójcik (MISH UJ), *Drogi myślowe Marka Siemka: od marksizmu do społecznej filozofii transcendentalnej*,
- mgr Wanda Pilch (doktorantka Ignatianum, Kraków), *Nowe elementy wniesione przez Stanisława Ziemiańskiego SJ do filozofii Boga*.

W imieniu organizatorów krótkiego podsumowania pierwszego dnia konferencji podjął się dr Maciej Woźniczka. Drugiego dnia wygłoszono w trzech sesjach następujące referaty:

SEKCJA I

Prowadzenie obrad: dr hab. Andrzej Ciążela

- dr Mariusz Oziębłowski (AJD); *Społeczny kontekst poznawczego paraliżu filozofii wg. S. I. Witkiewicza*,
- dr Tomasz Mróz (UZ); *B. Russell, K. R. Popper i W. Witwicki o totalitaryzmie Platona*,
- dr Marcin Pietrzak (IF UO); *Portyk polski. Neostoicyzm lwowsko-warszawski a problem polskiej filozofii narodowej*,

Dyskusja i przerwa kawowa

Prowadzenie obrad: dr hab. Wiesław Wójcik

- dr Ryszard Miszczyński (AJD); *Frege a szkoła lwowsko-warszawska*,
- dr Piotr Surma (UW); *Filozoficzne inspiracje Jana Łukaszewicza*,

SEKCJA II

Prowadzenie obrad: dr Magdalena Płotka

- dr hab. prof. PAN Wiesław Wójcik (IHN PAN); *Alternatywna wobec logicyzmu koncepcja filozofii matematyki w polskiej szkole logicznej*,
- dr Henryk Popowski (AJD); *Polscy obrońcy metafizyki – filiacje filozofii niemieckiej*,
- dr Izabella Andrzejuk (UKSW); *Teoria sublimacji Konstantego Michalskiego jako źródło jego poglądów historyzoficznych*,

Dyskusja i przerwa kawowa

Prowadzenie obrad: dr Izabella Andrzejuk

- dr Andrzej Nowik (UKSW); *Metoda uprawiania historii filozofii u ks. Pawła Siwka*,
- dr Magdalena Płotka (UKSW), *Krakowski komentarz do Sentencji Piotra Lombarda Utrum Deus gloriosus na tle tradycji europejskiej*,

– dr Adam Olech (AJD); *O Ingardenie i Ajdukiewiczu – dwóch uczniach Husserla. W setną rocznicę wydania Idei I.*

Dyskusja i przerwa kawowa

Prowadzenie obrad: dr Adam Kubiak

- mgr Wojciech Mackiewicz (doktorant IF UWŕ); *Spór o istnienie czasu: Edmund Husserl – Roman Ingarden,*
- dr Grzegorz Trela, mgr Renata Trela (IFiS UP Kraków); *Filozofia nauki Stefana Amsterdamskiego,*
- dr Marek Perek (AJD), *Antycypacja, filiacja czy nieporozumienie. Kilka uwag o podobieństwach wypowiedzi Ajdukiewicza i Kuhna w kwestii nieprzekładalności języków naukowych.*

– mgr Anna Smywińska-Pohl (IF UJ); *O Janinie Suchorzewskiej.*

Dyskusja i przerwa kawowa

Prowadzenie obrad: dr Tomasz Mróz

- mgr Michał Płóciennik (doktorant UP JPII, AJD Częstochowa); *Polska recepcja klasycznej filozofii indyjskiej – Leon Cyboran,*
- ks. dr Adam Filipowicz (UKSW); *Filozofia w służbie teologii – czyli o dydaktyce filozofii w wyższych seminariach duchownych w XX wieku,*
- dr Maciej Woźniczka (AJD); *Przyczyny zaniedbań w edukacji filozoficznej w Polsce.*

Zakończenia częstochowskiej konferencji w imieniu organizatorów dokonał dr Maciej Woźniczka, który podziękował wszystkim zaangażowanym w jej przygotowanie i przeprowadzenie. Na koniec zaprosił wszystkich uczestników do udziału w przyszłorocznej konferencji oraz zapowiedział wydanie materiałów pokonferencyjnych w formie książki.

WIESŁAW SZUTA
(Sosnowiec)